

Nyhetsbrev vinter 2024

Föreningen Svenskbyborna

Hej!

Det är snart två år sedan Gammalsvesnkby drabbades av krig. Vi rapporterar om läget i byn och varit ute och pratat om vår historia och kriget i många sammanhang.

Vi har också pratat mycket med lokal, nationell och internationell media. Insamling en till nödhjälp har fortsatt fått ett stort genivar.

Välkomna till medlemsträff i Hässleholm! Missa inte heller armémuseums utställning Crossroads som handlar om kontakten mellan Sverige-Ukraina, där Svenskbybornas kommer att synas. Vi har också fått en hel del nya medlemmar, som vi hälsar extra välkomna!

För mer information se:

www.svenskbyborna.se eller
[facebook/svenskbyborna](https://www.facebook.com/svenskbyborna)

Styrelsen

Dags att betala medlemsavgift!

Fortsätt att värva fler medlemmar bland nära, kära och andra ni vet skulle vara intresserade. Ju fler vi blir desto bättre för framtiden!

Årsavgiften är 150 kr per person, hemmavarande barn 50 kr, dock högst 350 kr.

Betala till pg 187879-2 eller swish 123 225 22 86.

Kom ihåg att skriva namn, aktuell adress eller mejladress och vad du betalar för!

Skriv gärna in alla familjemedlemmar, så att antal medlemmar blir rätt.

KALENDARIUM 2024

Se hemsidan för mer info och ev. ändringar.

Svenskbymuseet i Roma öppet:

Fr.o.m. 5 maj, juni: Alla söndagar kl. 13-16

27 juni—11 augusti Tors-sön kl. 13-16.

Aug, sept, okt: Alla söndagar kl. 13-16.

Torsdagsfika i svenskbymuseet på Gotland.

29/2, 28/3, 25/4 och 30/5 kl 14.00-16.00

prel. 29/8, 26/9, 31/10, 28/11.

24 februari kl. 13-17

Estlands Nationaldag på Gotlands Museum

6 april Svenskbyträff Hässleholm

Kl 10-16 En dag där vi berättar om föreningens verksamhet och om Gammalsvenskby.

Anmälan 1/3 till Ann-Marie Persson

0702 -95 11 59 eller ann-marie.p@telia.com.

5 maj kl 13-16 Öppet hus Svenskbymuseet

Svenskbymuseet på Gotland.

1-2 augusti Svenskbyborna 95 år i Sverige!

1 augusti Högtidsdagen i Roma

10.00 Gudstjänst i Roma kyrka

14.00 Årsmöte Svenskbymuseet

Försäljning av kaffe och smörgås

19.00 Föreläsning "95 år i Sverige"

med Jörgen Hedman.

2 augusti

Svenskbyborna 95 år i Sverige

Samkväm och grillning Svenskbymuseet

26 oktober Höstträff på Gotland.

Hemlagad borsjtj och föreläsning.

December

Svenskbyträff i Stockholm.

I höst:

Mattraditioner och ev. släktforskning

Studiecirklar, intresseanmälan till Anki Wallin på

070-7442017; ac.wallin@hotmail.com.

Arkivgrupp

Håll utkik på hemsidan och på Facebook!

www.svenskbyborna.se

Välkomna på svenskbyträff i Hässleholm!

Lördag 6 April 2024 på Hässleholm stadshotell

10.00 Vi berättar om Föreningens verksamhet som medlems- och släkträffar, museum, bokutgivning, arkiv och traditioner.

12.00-13:00 Lunch. Finns det möjlighet att köpa.

13:00 -16:00 Föreläsning om Svenskbybornas historia och läget i Gammalsvenskby med fika.

Välkomna!

Anmälan senast 1 mars , till Ann-Marie Persson telefon eller sms 0702 -95 11 59 eller mejl ann-marie.p@telia.com.

Bokmässan i Göteborg hösten 2023

När vi förra hösten åkte till bokmässan, var en del av syftet att hitta ett förlag som ville göra en nyutgivning av Jörgen Hedman och Lars Åhlanders historiebok, som kom ut första gången 1993 och i en uppdaterad utgåva 2003. Vi knöt många nya kontakter i Göteborg men hittade inget nytt förlag på bokmässan.

Tillbaka på Gotland fick vi kontakt med Eddy.se, som är ett gotländskt förlag som har givit ut mycket akademisk litteratur och samarbetat med de stora nationalmuseerna. När vi kontaktade förlaget visade de från början ett stort intresse och ett intensivt arbete kunde börja. Tre nya kapitel kom till och många nya bilder, dessutom i färg.

Det var med denna bok vi åkte till Göteborg, sista helgen i september. Precis som förra året var det Kerstin Åkerström, Rolf Engström, Jörgen Hedman och Peter Knutas som åkte.

Den stora skillnaden var att nu hade vi ett förlag i ryggen och en snygg monter. Vi hade författarsamtal både fredag och lördag, där Peter och Jörgen samtalande om arbetet med boken och situationen i byn.

Högtidsdagen 1 augusti

Vår högtidsdag firades som vanligt i Roma den 1 augusti. Den 1 augusti 1929 kom svenskbyborna till Sverige.

Det var även i år mycket känslösamt, med tanke på det krig som drabbat vår släkt och vänner i Gammalsvenskby. Våra klockare ringde in oss till gudstjänst, med de traditionella svenskbyklockorna. Staffan Beijer höll i högmässan. Sången i kyrkan med kör och församling i år var extra stark. Sedan var det lunch i Svenskbymuseets trädgård.

För ovanlighetens skull var det inte strålande svenskbyväder. Så på grund av hållregn fick årsmötet hållas inne i Roma bygdegård.

De flesta ledamöter satt kvar i styrelsen. Therese Annas-Ljung och Simon Jakobsson avtackades. Sebastian Hoas valdes in. Styrelsen består nu av ordförande Sofia Hoas, vice ordförande Peter Knutas, sekreterare Irene Annas ledamöter; Mattias Jakobsson, Maria Kotz, Ing-Marie Havklint och Ann-Christine Wallin. Suppleanter; Christina Knutas, Lilian Jakobsson, Rolf Engström & Sebastian Hoas.

Efter mötet överlämnade Tage Brolin en tavla föreställande Melitta Portje till föreningen.

Minneslistan

Under gudstjänsten på högtidsdagen den 1 augusti läser prästen upp alla de svenskbyättlingar och medlemmar som avlidit under året.

Då våra medlemmar nu finns spridda runt om i världen, känner vi inte till alla. Vill ni att en anhörigs namn läses upp i kyrkan ber vi er anmäla det till Christina Knutas på SMS 070-480 78 89.

Kungligt besök på Svenskbymuseet

DDMM Kungen och Drottningen kom på besök till Svenskbymuseet under sitt länsbesök på Gotland den 14 juni 2023.

Kungaparet och landshövdingeparet välkomnades med traditionsenlig klockringning av svenskbyklockorna. Kungaparet hälsade på styrelsen och fick sedan en kort visning av Peter Knutas och Christina Knutas. Vi berättade om nuläget och nödhjälpen i Gammalsvenskby och Jörgen Hedman berättade om sin nya bok.

Sedan fick Kungaparet träffa familjerna Buskas och Utas från Gammalsvenskby, som flytt kriget och just nu bor på Gotland. De tackade så mycket för Kungaparets och Sveriges hjälp till Gammalsvenskby i denna svåra tid.

Besöket avslutades med svenskbybornas traditionsenliga psalmer "Signe och bevar" och "Vänta efter Herren" med svenskbykören.

Föreningen Svenskbyborna fick Berndottepriset

I april tilldelades Föreningen Svenskbyborna det nyinstittade Berndottepriset av Sveriges akademier. Motiveringen lydde: **"Föreningen Svenskbyborna tilldelas Berndottepriset för sina långvariga insatser för att utforska och sprida kunskap om svenskarna i Gammalsvenskby, såväl i vetenskapliga studier om kulturarv, språkutveckling, musikarv och uppbyggnad av arkiv, som i sitt arbete med att hjälpa de kvarvarande svenskbyborna under Rysslands pågående krig mot Ukraina."**

Prissumman var 200 000 kronor. Sofia Hoas och Tina Knutas var i Stockholm och mottog priset ur HM Konungens hand. Vi är såklart mycket stolta över det arbete föreningen lagt ner under lång tid.

Svenskbymuseet

Museet har fått en uppfräschning. Taket har tvättats och staketet runt gården har målats blått, i samma kulör som huset. Gården är numer också anslutet till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Renoveringen har bekostats av Utasfonden som just är avsedd för Svenskbygården och museiverksamhet.

Svenskbymuseet har blivit en viktig och välbesökt mötesplats och har hållits öppet med hjälp av Christina Knutas som har haft mycket att göra i sommar med många intresserade besökare. Bland besökarna har vi mött ukrainska ambassadören Andrij Plachotnjuk, Sveriges försvarshistoriska museichef Helene Rånlund och flygvapenmuseets chef Noomi Eriksson

Svenskbyträff i Mullsjö

En lördag i början på april ordnade föreningen en träff i Mullsjö för medlemmar i mellersta Sverige. Nästan hela styrelsen reste med.

Det kom nästan 100 medlemmar till en trevlig eftermiddag som började med att Sofia Hoas, Lars Thomsson och Sven Bjerlestam visade bilder och berättade om krigsläget i Gammalsvenskby och hur föreningen hjälper till med nödhjälpsarbetet.

Styrelsen berättade om föreningens breda verksamhet med Svenskbygården och museum i Roma, föreläsningar, familjeträffar, dokumentation och kör. Berättade även hur värdefullt det är att ni är medlemmar.

Efter ett stort fikabord med många godsaker såldes böcker och det fanns möjlighet att prata med gamla och nyfunna släktingar.

Till kvällen var det även många som stannade kvar och fortsatte umgås och åt en god middag tillsammans med styrelsen.

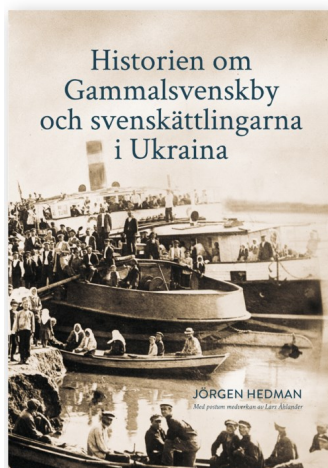
En mycket trevlig dag som vi hoppas kan få en fortsättning. Vi fick två nya kontaktpersoner Ove Persson Tidaholm och Magdalena Lindenmark Habo. Tack Anki Wallin som ordnade det hela!

Adventssamling i Stockholm

Adventssamling hölls i Sabbatsbergskyrkans samlingslokal, med omkring 40 medlemmar. Staffan Beijer höll en fin andakt och vi fick sjunga våra kära adventspsalmer och avsluta med Svenskbypsalmerna. Jörgen Hedman och Peter Knutas samtalande om Jörgens nya bok "Svenskbyborna". De berättade om det nuvarande läge i Gammalsvenskby. Stort tack till Britta Hoas och Ingegerd Hasbar med medhjälpare, som gör det möjligt att få träffas. Vår gemenskap är ju så viktig! Tack!

Beställ böcker i vår webshop!

www.svenskbyborna.se

"Historien om Gammalsvenskby och svenskättlingarna i Ukraina"

Läs om hela historien om Svenskbyborna. Nyutgåva som kom ut 2023.

Jörgen Hedman och Lars Ohlander.

"Svenskbybornas ödesår 1939-45"

När byn drabbades av utrensningar och tvångsflyttningar. *Jörgen Hedman*

"Svenskbyläkter"

Ett uppslagsverk för de svenska släkterna i Gammalsvenskby fram till 1929. *Jörgen Hedman*

"Svenskbyborna 90 år i Sverige"

Reseskildringar från tiden när järnridån hade fallit och ögonvittnesskildringar från uppbrottsåret 1929. *Redaktör Peter Knutas*

Lärohandledning Svenskbymuseet

Under slutet av 2023 inledde undertecknad ett arbete med att ta fram en lärohandledning, både som hjälp till lärare och till andra som vill fördjupa sig i svenskbyhistorien. Tanken med denna korta skrift är att den ska fungera som fördjupningsmaterial för besökare till museet. Men även som en kort sammanfattning av vår gemensamma historia i föreningen, vilket kan fungera som ett första möte med svenskbyhistorien.

Omfattningen är historien från Dagö till idag, med fokus på tider som varit omvälvande. Utformningen är en trycksak på 30-40 sidor, med mycket bilder.

Utställningen i museet i Roma är grunden och finns som en ingress till brödtexten. Även inlett ett samarbete med ISOF (Institutet för språk och folkminnen) i Uppsala, då de har ett liknande projekt på gång.

Tidsplanen är att den ska vara klar under första halvan 2024 och tas i bruk till höstterminen.

Medel till projektet tas från Bernadotte-priset, som var ämnade för folkbildning. *Peter Knutas*

Insamling och nödhjälp

Sedan februari 2022 har föreningen drivit en krigsinsamling för att kunna hjälpa byborna i denna svåra tid.

Vi har haft ett 70-tal föreläsningar om historien om Svenskbyborna och nuläget i Gammalsvenskby. Föreningen har gjort ansökningar och uppmanat organisationer och allmänhet att bidra. Kungahuset bidrog med en stor summa för att inrätta en trygghetspunkt i Gammalsvenskby.

Det har också tagits fler initiativ av organisationer och privatpersoner som att anordna loppisar, konserter eller annat. Högbyskolan tog fram en almanacka på gammalsvenska, en 8-årig flicka startade en egen insamling och fick ihop flera tusen kronor. Engagemanget är enormt!

Kassörsfunktionen ligger fortsatt Balansredovisning AB, vilket känns tryggt. Särskilt sedan omsättningen för nödhjälpen är på några miljoner kronor. Styrelsen på Gotland håller ihop arbetet och tar beslut på alla insatser på styrelsemötena. Föreningen har byggt upp ett kontaktnät av volontärer i Sverige och i Ukraina. En grupp i Gammalsvenskby samt en i storstaden Kryvyv Rih.

Vårt hjälpteam i byn, Nina Knutas, Andri, Leisha och Andri utrustades med skyddsvästar.

Vi har under 2023 gjort 25 insatser. Föreningen gör de inköp vi kan i Ukraina. I övrigt köper vi in och samlar in varor och kör från Sverige. På grund av Rysslands terrorbombningar är nödhjälpsarbetet mycket farligt.

Sven Bjerlestam har kört ner med nödhjälp inte mindre än 8 gånger. Vi har bland annat levererat mediciner, 4 bilar, 40 elverk, 350 ton träbriketter, 150 kaminer, byggplast, presenningar och sjukvårdsutrustning till ett värde av 3,5 miljoner. En del av insatserna har gjorts tillsammans med andra hjälporganisationer som Direct Ukraine, Insamlingsstiftelsen Sverige- Ukraina och Jocce & Linn Jensen.

Föreningen har även stöttat flyktingarna från Gammalsvenskby med resebidrag och startbidrag. I Sverige och på Gotland har flera fantastiska värdfamiljer tagit väl hand om dem.

Tillsammans är vi starka!

Vänortsarbetet

Region Gotland- är vänort med Gammalsvenskby/Zmijivka och stöttar föreningen Svenskbyborna. 2022-2024 har Region Gotland finansierat en 20 % anställning för att föreningen och Region Gotland ska kunna ha kontakt med byborna och rapportera från byn. Sofia Hoas har varit tjänstledig deltid från sin ordinarie tjänst på Gotlands Museum för att jobba med detta.

Regionen kommer att ansöka nya ICLD-medel för att starta ett demokratiprojekt mellan Gotland och Beryslav/Gammalsvenskby. Målet är att arbeta med frågor som att stärka båda parter och jobba med frågor som krisberedskap, återuppbyggnad och att förebereda ett EU-inträde.

Krigsläget i Gammalsvenskby

Gammalsvenskby i frontzonen

Sedan den fullskaliga invasionen ryska invasionen 24 februari 2022 har situationen i Gammalsvenskby varit mycket svår.

Byn var ryskockuperad från mars till november 2022. På våren togs borgmästaren tillfångna och torterades. I september var det en illegal folkomröstning och Gammalsvenskby annekterades några dagar senare av Ryssland. Ryska armén slog ut elnät, minerade och plundrade. I november befriades byn av Ukrainas försvarsstyrkor. Byn ligger sedan dess i frontzonen.

Vid årsskiftet började Rysslands terrorbombningar från andra sidan floden. Humanitär hjälp, civila personer och hem bombades med drönare och tunga bomber. Byns skola och vårdcentral förstördes. Flera civila i byn dödades och skadades.

I juni sprängdes ryssarna Kakchovkadammen söder om byn. En humanitär, ekonomisk och ekologisk katastrof. Byn kommer att påverkas under lång tid med brist på dricksvatten och bevattningsvatten.

Under hösten 2023 har Rysslands terrorbombningar med tunga glidbomber eskalerat. Kulturhuset, Kommunhuset och många civila hem har totalförstörts. Byborna rapporterar att 80-90% av byggnaderna är mer eller mindre förstörda. Dagen före julafton skadades den svenska kyrkan svårt. Den är samekumenisk med den ukrainskortodoxa kyrkan sedan 1991, då den byggdes upp efter Sovjetunionens fall med gemensamma krafter från Sverige och Ukraina.

Vid nyår 23/24 var det knappt 200 bybor kvar. De som inte kan eller vill fly. De tar skydd i sina råa jordkällare. Vi kör regelbundet ner träbriketter, så de ska ha möjlighet att hålla värmen och laga mat. Nio män från byn har dödats vid fronten. De kämpade och dog för Ukraina och Europas frihet och demokrati.

Vi måste fortsätta kämpa för byns framtid. Byn har byggts upp förr. Den ska byggas upp igen.

Prästen i byn och vi arbetar för att bygga upp kyrka igen

Krigsdagbok

Sedan kriget startade i februari 2022 har föreningen minst en gång i veckan, oftast dagligen rapporterat vad som händer i byn. Det är viktigt för byborna, såväl för alla som bryr sig om byn och dess invånare. Det har blivit ett viktigt verktyg även från media som behöver korrekt och bekräftad information.

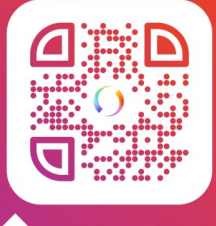
Gammalsvenskby hösten 2023

Föreningen har en grupp som samlar in information direkt från byn och Sofia Hoas skriver rapporter på hemsida och facebook samt är talesperson och har kontakterna med media.

Intresset för byn har varit enormt stort och det har gjort artiklar och reportage både nationellt och internationellt. Men det har också varit stort intresse från politiker, myndigheter, akademier, kungahuset, museer, hjälporganisationer med flera.

Följ vår rapportering på www.svenskbyborna.se eller i facebookgruppen Svenskbyborna.

Nödhjälp Svenskbyn

Swish. Betala enkla.

Tack för alla gåvor vi fått in till det humanitära arbetet i Gammalsvenskby. Alla bidrag stora som små bildar en hel Dnipro!

Byborna är oerhört tacksamma för den hjälp de får från Sverige. Er hjälp gör stor skillnad.

Det är de små bidragen som tillsammans ger allra mest. Det känns fantastiskt att känna kraften i er vilja att hjälpa!

Tillsammans är vi starka!

Vill ni ge pengar till det humanitära arbetet i Gammalsvenskby. Sätt in pengar på föreningens plusgiro: 187879-2 eller Swish: 123 437 61 41.

Det finns gåvobevis att skriva ut på vår hemsida.

Crossroads

SWEDEN – UKRAINE 1000 YEARS

Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år

En ny utställning öppnar på Armémuseum den 15 februari 2024. Sverige och Ukrainas vägar har korsats flera gånger genom historien. Utställningen tar sitt avstamp i arkeologiska fynd från vikingatiden och äktenskapet mellan Ingegerd Olofsdotter och Jaroslav I av Kyiv. Den fortsätter sedan in i 1600- och 1700-talens politiska allianser. Den berättar också om människorna i Gammalsvenskby och dagens krigssituation. I utställningen får du se unika föremål både från Sverige och från Ukraina – från vikingatiden till dagens krigszoner. Unika föremål och dokument som klarat sig genom krig, konflikt och kampen om vem som skriver historien. I utställning kommer flera av föreningen Svenskbybornas föremål att vara utställda, som porslinstavlan, potemkinkrucifixet och Hoas fiol.

Porslinstavlan på Drottning Silvia hittade slängd i flodkanten av ryska armén, efter deras plundringar under ockupationen av Gammalsvenskby 2022.

Krucifixet i "silver" lämnades över som en gåva till församlingen i byn av Furst Potemkin 1787. När banditer plundrade kyrkan 1919 bröt de isär det och insåg att det var av mässing och lämnade kvar det. Så återigen avslöjades en Potemkinkuliss.

Aibolands museet i Hapsal, Estland vill göra en utställning om Svenskbyborna i sitt museum till sommaren 2024. Jätteroligt! Tanken är att de använder de texter som togs fram till Svenskbymuseet och översätter dem till estniska.

Fiol skänkt till Svenskbybornas samlingar

Barnen till Lennart och Karin Hoas har skänkt en fiol till Svenskbymuseets samlingar. Här kommer sonen Torleif Hoas berättelse om fiolen.

"Det är den 23 juli 1929. Där står modiga Farmor/ Mormor Katarina Hoas med sin make och vår farfar/ morfar Gustaf Hoas nere vid Dnipro med sina fem barn, och de skall snart kliva ombord flodångaren som skall ta dem till Cherson.

Den långa strapatsrika resan till Sverige tar nu sin början. Det ingen vet är att fiolen är gömd under Katarina Hoas vida kjoltyg. Sovjetmyndigheterna tillät inte att värdefull egendom skulle få föras ut ur Svenskbyn. Om de skulle upptäcka fiolen skulle det kunna straffas som ett brott med transport till straffläger i Sibirien.

Vår farfarsfar Simon Hoas lär ha bytt in fiolen mot några kilo vete runt 1905. Simon bestämde då att den av barnen som lärde sig spela på den skulle få den.

Gustaf Hoas lärde sig att spela på den och därefter hans son Lennart Hoas. Lennart lärde sig spela så bra att han var med i många musikala sammanhang på Gotland och han reparerade och sålde fioler. Då ingen i familjen Hoas lärt sig spela fiol efter Lennart, har vi i familjen Hoas bestämt, att med glädje och stolthet, donera fiolen till Svenskbyföreningen för att finnas på Svenskbymuseet i Roma., så fler kan få se den och höra berättelsen.

När manusförfattarna till Svenskbymusikalen fick kännedom om fiolens öde fick den en av huvudrollerna i denna fantastiska musikal. Fiolen är en av några få artefakter i Sverige från Gammalsvenskbyn Ukraina.

Fiolen är troligtvis ett elevarbete utfört i den berömda franska ateljén Jean- Baptiste Vuillaume (Mellan 1854–1874 Paris)

Resan till Dagö 2023

av Kerstin Åkerström

Den 4-9 augusti 2023 anordnade föreningen en resa i svenskbybornas spår på Dagö i Estland med Jörgen Hedman och Urmas Selirand som guider. Förutom ättlingar till Dagösvenskarna deltog ytterligare några intresserade, bl.a. med estlandssvenska rötter. Sammanlagt deltog 19 personer i resan.

Innan färjeturen till Dagö besökte vi Aibolands Museum i Hapsal på det estniska fastlandet. Där vi fick tillfälle att höra Jörgen Hedman föreläsa om svenskbyborna.

Under Dagövistelsen blev det flera tillfällen att vandra i våra anfäders fotspår.

Vi besökte kyrkan i Röicks socken på norra Dagö, förutom de platser och byar i socknen, där de olika deltagarnas anfäder levde och verkade innan vandrigen till Ukraina 1781. Vi besökte också Korskullen, platsen där det sägs att de hållit sin sista gudstjänst innan de lämnade Dagö.

Mickelsgården

På museigården Mickelsgården fick vi bada traditionell rökbastu och uppleva hur våra anfäders gårdar en gång hade kunnat se ut. Vi hade förmånen att kunna uppleva Dagö med egen buss tillsammans med den lokale guiden Urmas Selirand som guidade runt till Dagös många sevärdheter på bästa sätt.

Hela gruppen samlad

Möjlighet gavs att se utsikten över Östersjön och Finska viken från fyrarna Takne, Köpu och Ristna. Vid Takne besökte vi Militärmuseet där Urmas berättade om sovjettiden i Estland. Vi kom också till naturområden, som det smala och säregna näset Sääre Tirp, där vi badade i Östersjön. Förutom Suuremõsa slott och Dagös sägenomspunna stensättning i Pühalepa, besökte vi även halvön Kassari med ullspinneriet, den lilla kyrkan och museet.

Vi bodde på mysiga hotell Padu i Kärdla under hela vistelsen på Dagö. Sista dagen tillbringades i Kärdla, då vi även kunde höra Jörgen Hedman föreläsa på museet Pikk Maja.

Det blev också många tillfällen att besöka Dagös mikrobryggerier och trevliga restauranger, förutom släktprat och släktforskning. Det var händelserika dagar på Dagö, med nya trevliga vänner, släktkontakter och minnen att ta med sig hem till Sverige.

Vi alla riktar ett varmt tack till våra utmärkta guider Jörgen och Urmas för dessa minnesrika dagar.